

MTIHANI WA KIDATO CHA PILI MUHULA WA TATU - 2019
MWONGOZO WA KUSAHIHISHA

1. UFAHAMU

- (a) Changamoto za Ugatuzi/Matatizo ya ugatuzi/Ugatuzi (alama 1x1 = 01)
- (b) - Ugatuzi ni mfumo geni (Alama 3x1=03)
- Serikali kuu kutowajibika
- Kudai kuwa mfumo huu unahitaji mda zaidi
- (c) - Hali mbaya ya muundo msingi (alama 3x1= 03)
- Viongozi kuenda za ufisadi
- Ukosefu wa usawa katika ugavi wa rasilimali
- Viongozi kupuuza mchango wa wananchi
- (d) - Raia kulazimishwa kulipa ili kuona maiti za jamaa zao katika fuo (alama 2x1=02)
- Raia kurundikiziwa mzigo wa kulipa ushuru mkubwa
- Ushuru unaolipwanawananchi hauwasaidii wananchi la huishiamifukoni mwaviongozi
- (e) (i) Ugavi wa mamlaka na rasilimali kutoka serikali kuu hadi mashinani (alama 2x1 =02)

3. LUGHA

- a) /a/ni irabu ya kati (hutamkwa kwa kutumia sehemu ya kati ya ulimi) midomo hutandazwa inapotamkwa.
- /u/ni irabu ya nyuma (ulimi huinuliwa juu na kupindwa nyuma inapotamkwa. Midomo kuviringwa inapotamkwa.
- b) i) Ngeli ni kundi la nominoza aina moja
- ii) Tunda – LI – YA
- Kipepeo – A – WA
- c) si – kiwakilishi cha ukanushaji
- ku – kiwakilishi cha wakatiuliopita
- m – kiwakilishi cha mtendwa
- karib – mzizi
- ish – kiwakilishi cha kauli
- a – kiishio
- d) Ngoma hizo zitachezwa uwanjani
- e) i) kuisitiza nafsi
- ii) umilikaji
- f) tathmini majibu
- g) Watoto hao wanachuma machungwa }
Nondo za madirisha hutengenezwa kwa chuma
Mimi ninafanya kazi ilikuchuma pesa }

ISIMU JAMII

- (a) Ni utanzu wa isimu unaochunguza uhusiano kati ya lugha na jamii.

FASIHI SIMULIZI

- (b) i) Fasihi simulizi inaweza kubuniwa papo hapo.
- Ni mali ya jamii.
- Inaweza kufanyiwa marekebiso ya papo hapo.
- Ina weza kusahaulika kwa urahisi.
- Ina historia ndefu.
- Huweza kutumia viziada vya lugha.
- sina hadhira tendi.

(ii) -mghani
-fanani

(ii) hurafa – hadithi ambazo wahusika wake huwa wanyama
hekaya – hadithi za kiajari ambazo mhusika mjanja hutumia ulaghai ili kujitoa katika hali yake
gumu